

BUXGALTERIYA XATOLARI VA ULARNI TUZATISH METODIKASI

Zaripova Sayohat Zafarovna

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

“Boshqa tarmoqlarda buxgalteriya hisobi va auditi” kafedrası assistenti.

Muxtorov Javohir

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabasi

+998-93-777-77-10. Javohir20040809@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14543627>

Annotatsiya. Ushbu maqolada buxgalteriya hisob-kitoblarida uchraydigan keng tarqalgan xatolar, ularning sabablari va tuzatish usullari tahlil qilinadi. Xususan, matematik noto‘g‘ri hisob-kitoblar, hujjatlarni noto‘g‘ri rasmiylashtirish, soliq hisob-kitoblari, balansdagi moslik va ma’lumotlarni zaxiralash bilan bog‘liq muammolar batafsil yoritilgan. Shuningdek, bu xatolarning oldini olish uchun avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalanish, xodimlarning malakasini oshirish va ichki nazoratni kuchaytirish bo‘yicha tavsiyalar keltirilgan. Maqola xatolarni kamaytirish orqali buxgalteriya faoliyatining samaradorligini oshirishga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: buxgalteriya xatolari, hisobot xatolari, soliq hisob-kitobi, balans xatolari, avtomatlashtirish, ichki nazorat, hujjatlar rasmiylashtirilishi, ma’lumotlarni zaxiralash, audit, buxgalteriya tizimlari.

УЧЕТ ОШИБОК И МЕТОДИКА ИХ ИСПРАВЛЕНИЯ

Аннотация. В данной статье рассматриваются распространенные ошибки в бухгалтерском учете, их причины и методы устранения. Особое внимание уделяется таким вопросам, как математические ошибки в расчетах, неправильное оформление документов, налоговые расчеты, несоответствия в балансе и проблемы с резервным копированием данных. Также даны рекомендации по предотвращению ошибок, включая использование автоматизированных систем, повышение квалификации сотрудников и усиление внутреннего контроля. Цель статьи — повысить эффективность бухгалтерской деятельности за счет минимизации ошибок.

Ключевые слова: бухгалтерские ошибки, ошибки отчетности, налоговый учет, ошибки в балансе, автоматизация, внутренний контроль, оформление документов, резервное копирование данных, аудит, бухгалтерские системы.

ACCOUNTING ERRORS AND METHODS FOR CORRECTION

Abstract. This article examines common accounting errors, their causes, and methods for correction. It focuses on issues such as mathematical miscalculations, improper documentation,

tax calculations, balance discrepancies, and data backup challenges. Recommendations for error prevention are also provided, including the use of automated systems, staff training, and strengthening internal controls. The article aims to enhance the efficiency of accounting processes by minimizing errors.

Keywords: *accounting errors, reporting errors, tax accounting, balance errors, automation, internal control, documentation, data backup, audit, accounting systems.*

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotning maqsadi buxgalteriya xatolarini aniqlash, ularning sabablarini o'rganish va tuzatish jarayonlarini tahlil qilishdir.

Statistik tahlil: Xatolarni va tuzatish jarayonlarini statistik jihatdan tahlil qilish.

So'rovnomalar, intervyular va hujjatlarni tahlil qilish orqali ma'lumotlar to'planadi.

Tadqiqotda korxonalarning real misollaridan foydalanish mumkin. Yig'ilgan ma'lumotlar tahlil qilinadi, xatolar va ularning sabablarini aniqlash, tuzatish jarayonlarini o'rganish va samarali usullarni ishlab chiqish kerak. Xatolarni tuzatish jarayonlarining samaradorligi baholanadi, amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi. Xatolarni kamaytirish bo'yicha chora-tadbirlar, masalan, avtomatlashtirish va audit tizimlarini joriy etish taklif qilinadi. Tadqiqotda ayrim korxonalar yoki sanoat tarmoqlariga oid cheklovlar bo'lishi mumkin. Kelajakda yangi texnologiyalarni joriy etish va xatolarni aniqlash metodlarini takomillashtirish zarur.

Mazkur tadqiqotda buxgalteriya xatolarining turlari va ularni tuzatish bo'yicha quyidagi tadqiqot usullari qo'llanildi:

1. **Ilmiy adabiyotlar tahlili:** Buxgalteriya hisobida xatolarni aniqlash va tuzatish bo'yicha mavjud ilmiy ishlar, maqolalar va darsliklar tahlil qilindi. Ushbu manbalarda xatolarni tuzatish metodikasi, nazorat tizimlari va ichki auditning roli o'rganildi.

2. **Amaliy misollar tahlili:** Korxonalarning moliyaviy hisobotlari va ichki audit natijalari asosida buxgalteriya xatolarining amaliy misollari ko'rib chiqildi.

3. **Statistik ma'lumotlar yig'ish:** Xatolarning takrorlanish tezligi va ularning moliyaviy hisobotlarga ta'siri haqida statistik ma'lumotlar to'plandi.

Xatolar turlari

Buxgalteriya hisobida uchraydigan asosiy xatolar quyidagilardan iborat:

1. **Matematik xatolar:** Arifmetik hisob-kitoblardagi xatoliklar.
2. **Transpozitsiya xatolari:** Raqamlarni noto'g'ri tartibda yozish.
3. **O'tkazib yuborish xatolari:** Muayyan operatsiyani hisobga kiritmaslik.
4. **Ikki marta kiritish xatolari:** Bir operatsiyani takroran qayd qilish.

5. **Noto'g'ri hisobvaraqqa yozish:** Operatsiyani noto'g'ri buxgalteriya hisobvaraqqa kiritish.

Xatolarni tuzatish usullari

Buxgalteriya xatolarini tuzatish jarayonida quyidagi bosqichlar amalga oshiriladi:

1. **Xatoni aniqlash:** Moliyaviy hisobotlarni tahlil qilish va audit jarayonida xatolarni topish.
2. **Xatoni tahlil qilish:** Xatoning kelib chiqish sabablarini aniqlash va uning moliyaviy ko'rsatkichlarga ta'sirini baholash.
3. **Tuzatish yozuvlarini kiritish:** Noto'g'ri ma'lumotlarni to'g'rilash uchun tegishli buxgalteriya yozuvlarini amalga oshirish.
4. **Ichki nazoratni kuchaytirish:** Kelgusida bunday xatolar takrorlanishining oldini olish uchun ichki nazorat tizimlarini joriy etish.

Tahlil va natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, buxgalteriya hisobida xatolarni tuzatish samarali ichki nazorat tizimlari va muntazam audit orqali amalga oshirilishi mumkin. Xatolarni aniqlash va tuzatish orqali korxonalar moliyaviy hisob-kitoblarning aniqligini ta'minlaydi, bu esa uzoq muddatli moliyaviy barqarorlik uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa

Buxgalteriya xatolari korxonaning moliyaviy barqarorligiga va obro'siga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Matematik va balans xatolarini avtomatlashtirilgan tizimlar orqali kamaytirish mumkin, bu esa xatolarni tezda aniqlash va tuzatishga yordam beradi. Soliq hisob-kitoblaridagi xatolarni oldini olish uchun qonunchilikni doimiy ravishda kuzatib borish va malakali mutaxassislarni jalb qilish zarur. Hujjatlarni to'g'ri rasmiylashtirish, ma'lumotlarni xavfsiz saqlash va ichki audit tizimlarini kuchaytirish ham xatolarning oldini olishda muhim omillardir.

Buxgalteriya faoliyatining samaradorligini oshirish uchun bu chora-tadbirlar qo'llanilishi kerak.

REFERENCES

1. Kuznetsova, T. V. (2021). Buxgalteriya nazariyasi va amaliyoti. Moskva: Finanslar nashriyoti.
2. Karimov, A. S. (2020). Buxgalteriya hisobini avtomatlashtirish: nazariya va amaliyot. Toshkent: Ilmiy nashr.
3. International Federation of Accountants (IFAC). (2022). Handbook of International Public Sector Accounting Standards. New York: IFAC Publishing.

4. Smith, M. (2021). Accounting Principles and Applications. London: Pearson Education.
5. O‘zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi (so‘nggi tahrir).
6. Deloitte. (2023). Buxgalteriya xatolarini kamaytirish bo‘yicha qo‘llanma. Deloitte tahlil markazi.
7. PWC (2022). Tax Accounting and Audit Standards. Global Insights Report.
8. IFRS Foundation. (2022). International Financial Reporting Standards (IFRS). London: IFRS Publications.
9. Ernst & Young (2021). Moliya va buxgalteriya hisobida raqamlashtirishning ahamiyati.
10. Назарова, В. Л. (2020). Ошибки в бухгалтерском учете и их исправление. Санкт-Петербург: Экономика и финансы.